

LAUSUNTO
SMDno 2016-1584

18.6.2018
TEM/1055/03.01.08/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sisäministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esitys liittyy Suomen tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistukseen. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa täydentää tietosuoja-asetusta ja tietosuojalaki siltä osin, kun se kansallisen liikumavaran puitteissa on sallittua ja maahanmuuttohallinnon tarpeet huomioiden välttämätöntä henkilötietojen suoja toteuttamiseksi. Ehdotettavaan lakiin sisällytettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kuuluvassa laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), jäljempänä kotoutumislaki, olevat rekisterisäännökset. Lakiesityksen tavoitteena on, että jatkossa henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa säädettäisiin kootusti yhdessä, nykyaikaisen henkilötietolain vaatimukset täyttävässä laissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa ja kannattaa lakiesityksen tavoitteita. TEM kiinnittää lausunnossa huomiota seuraaviin asioihin.

1 §:

TEM ehdottaa, että kotoutumislain 6 luvun korvausten maksaminen lisättäisiin esityksen soveltamisalaan, koska asia liittyy olennaisesti kuntaan osoittamisen järjestelmään. Kyse on pakolaisen ja muun kansainvälistä suojelua saaneen henkilön ja tämän perheenjäsenen vastaanotosta kunnille maksettavista valtion korvauksista, joista säädetään laissa kotoutumisen edistämisestä ja valtioneuvoston asetuksessa kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (VNA 1393/2011). Korvaukset maksetaan laskennallisina korvauksina, erityiskustannuksina ja muiden kustannusten korvauksina. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA) korvaa kunnalle valtion talousarvion rajoissa toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin kotoutumislain 6 luvussa säädetään. KEHA vastaa näistä maksatustehtävistä, joihin liittyy myös henkilötietojen käsittelyä. Voimassaolevassa kotoutumislaisissa asiasta ei ole olemassa varsinaisia rekisterisäännöksiä.

Erityisesti kyse on kotoutumislain 45 §:n mukaisista laskennallisista korvauksista, jotka maksetaan pääasiassa automaattisesti kunnille (LAKO-AUTO). Automatisointi perustuu liittyviin VTJ (väestötietojärjestelmä), UMA (ulkomaalaisasioiden sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä) ja Rondo (laskujen maksatus- ja asiakirjojen kierrätys- ja arkistointijärjestelmä) järjestelmien välillä. UMA muodostaa listauksen kunnan kotolain piiriin kuuluvista henkilöistä kuukausittain ja tekee VTJ:hin automaattisen kotikuntahaun, josta muodostuu kunnan automaattisen maksatuksen henkilölista, joka tallentuu UMAan, ja johon perustuva maksatusehdotelma ilman henkilötietoja menee KEHA:lle Rondon. Niiden henkilöiden osalta, jotka eivät nouse automaattisesti muodostuvaan listaukseen, KEHA muodostaa listan manuaalisesti ja arkistoi sen kunnalle menevän maksatuspäätöksen kanssa hallinnoimaansa USPA-järjestelmään.

1 § 3 kohta

Esityksen mukaan tässä laissa säädetään henkilötietojen kokonaan tai osittain automatisoidusta käsittelystä sekä muusta henkilötietojen käsittelystä, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa ja henkilötietoja käsitellään seuraavissa tarkoituksissa, ellei muussa laissa erikseen toisin säädetä:

3)kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanotto, ihmiskaupan uhrien auttaminen ja ilman huoltajaa olevan lapsen edustajatoiminta osana vastaanottotoimintaa sekä näiden ohjaus, suunnittelu ja valvonta;

TEM katsoo, että lain tavoitteiden toteuttamiseksi ei olisi syytä rajata tästä kohdasta pois oleskeluluvan saaneiden lasten edustajatoimintaa. Ilman huoltajaa tulleet alaikäiset ovat erityisen haavoittuva ryhmä ja heidän edustajansa toimivat merkittävässä asemassa käyttäessään ilman huoltajaa maassa olevien puhevaltaa.

Edustajatoiminnan seuraamista ja valvontaa vaikeuttaa yhtenäisen rekisterin puute. Valmisteilla olevassa CEAS-sääntelyssä lähdetään siitä, että edustajien toimintaa tulisi valvoa, heille tulisi järjestää säännöllistä koulutusta ja yksittäisellä edustajalla ei tulisi olla liian montaa edustettavaa. Näiden toimeenpanoa edesauttaisi yhtenäinen, sekä vastaanotto- että kotoutumisvaiheen, kattava edustajarekisteri. Rekisteri mahdollistaisi myös koulutettujen edustajien poolin ylläpitämisen, josta voitaisiin rekrytoida uusia edustajia laajamittaisessa yksin tulleiden maahanmuuton tilanteessa.

3 § yhteisrekisteripitäjät:

- 1) Maahanmuuttovirasto;
- 2) Poliisihallitus ja Suojelupoliisi;
- 3) Rajavartiolaitos;
- 4) vastaanotto- ja järjestelykeskukset;
- 5) säilöönottoyksiköt;
- 6) ulkoasiainhallinto; sekä
- 7) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

Mikäli TEM:in ehdottama lisäys 1 § soveltamisalaan tehdään kuntakorvausten osalta, tulisi yhteisrekisteripitäjänä tähän listaan lisätä työ- ja elinkeinoministeriö. LAKO-AUTO-järjestelmän omistajuus on määritelty TEM:ille, vaikka rekisteristä ei ole lain tasolla säädetty ja vaikka KEHA-keskus käsittelee tietoja TEM:n lukuun hoitaessaan kotoutumislain mukaista maksatustehtävää.

11 § Henkilötietojen käsitteleminen muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

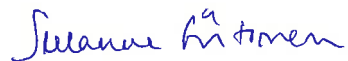
Esityksen mukaan 11 §:n 7) kohdassa olisi kyse voimassaolevan kotoutumislain 87 §:n mukaisista säännöksistä ja voimassaolevaa oikeustilaa ei ole tarkoitus muuttaa muuten kuin käsittelykynnyksen osalta. TEM kiinnittää huomiota siihen, mitä se toteaa jäljempänä käsittelykynnyksestä suhteessa kotoutumislain muutosehdotuksiin 87§:n osalta.

Esityksen vaikutukset kotoutumislakiin:

TEM kiinnittää huomiota kotoutumislain 87 §:ää koskevaan muutosesitykseen. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan 87§:n 1 momentti esitetään muutettavaksi tiedonsaantioikeuden kynnyksen muuttamiseksi vastaamaan tämän esityksen 4. lakiehdotuksessa kumottavaksi esitettävän 61 §:n tietojenluovutuslupakynnyksen nykytilan säilyttämiseksi. Esityksen mukaan tietojenluovutuslupakynnys madaltuisi välttämättömistä tarpeellisiksi tiedoiksi. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin lausunnossaan (PeVL 42/2010 vp – HE 185/2010 vp) kotoutumislain uudistamisen yhteydessä todennut, että kotoutumislakiehdotuksen 87 §:n 1 momentissa on välttämätöntä eritellä olennaisesti tarkemmin tietojen saantiin oikeutetut sekä se, mitä ja ketä koskevia tietoja tiedonsaantioikeus koskee. Tiedonsaantikynnyksestä on korotettava sitomalla tietojen saaminen välttämättömyysvaatimukseen tarpeellisuusvaatimuksen asemasta. Näiden seikkojen lisääminen lakiehdotuksen 87 §:n 1 momenttiin on edellytyksenä lain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Lisäksi 87 §:n rinnakkaisteksteissä ELY-keskus on jostain syystä poistettu, vaikka asiaa ei olla perusteltu muualla esityksessä. TEM katsoo, ettei ole olemassa perusteluja sille, että ELY-keskus voitaisiin poistaa kotoutumislain 87 §:stä. ELY-keskus tarvitsee tietoja pykälässä mainituilta tahoilta kotoutumislainsäädättyjen tehtäviensä suorittamiseksi.

Osastopäällikkö

Susanna Siitonen

Vanhempi hallitussihteeri

Juha-Pekka Suomi

Tiedoksi

Erityisavustaja Arvola
TTM/KOMA
AKO/kotouttaminen

